

STORTINGET

Innst. 81 S

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Dokument 8:5 S (2023–2024)

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tobias Drevland Lund, Marie Sneve Martinussen og Mimir Kristjánsson om å stanse urettferdig gjeldsinnkreving fra det offentlige

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringen legge frem forslag som innskrenker mulighetene for å kreve boliger tvangssolgt på bakgrunn av mindre krav.
- Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å forby bruk av eksterne, kommersielle inkassoselskaper for offentlige virksomheter.
- Stortinget ber regjeringen sørge for at Lånekassen midlertidig stanser oversendelse av nye krav til inkasso.
- Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å kutte inkassosalærene frem til forslaget om ny inkassolov foreligger.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Merknader fra komiteen

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Odd Harald Hovland, Hadia Tajik

og Maria Aasen-Svensrud, fra Høyre, Ingunn Foss og Sveinung Stensland, fra Senterpartiet, Ivar B. Prestbakmo og Else Marie Rødby, fra Fremskrittspartiet, lederen Per-Willy Amundsen og Tor André Johnsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Andreas Sjalg Unneland, og fra Venstre, Ingvild Wetrhus Thorsvik, viser til Representantforslag 5 S (2023–2024) fra stortingsrepresentantene Tobias Drevland Lund, Marie Sneve Martinussen og Mimir Kristjánsson om å stanse urettferdig gjeldsinnkreving fra det offentlige. Komiteen viser også til brev fra justis- og beredskapsministeren av 27. oktober 2023 med vurdering av representantforslaget. Brevet er vedlagt denne innstillingen.

Komiteen viser til at forslagsstillerne mener det offentlige på grunn av den økonomiske situasjonen bør være varsomme med å sende krav til inkasso. Forslagsstillerne mener kommunene i større grad bør ta sosiale hensyn, og derfor stå for inn drivelse av krav i egen regi fremfor ved å bruke inkassobyråer. Forslagsstillerne mener at på grunn av sammenhengen mellom gjeld og psykiske problemer bør pasienter i helsevesenet skjermes for inkassokrav. Videre mener forslagsstillerne at også Lånekassen bør være mer tilbakeholden med å sende krav til inkasso.

Komiteen merker seg at forslagsstillerne mener det haster med å få på plass en ny inkassolov som styrker rettighetene til de som ikke klarer å betale regningene sine, og at inkassosalærene må reduseres.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til statsrådets

svarbrev i saken av 27. oktober 2023 som er vedlagt denne innstillingen.

Flertallet viser til forslag nr. 1 og mener at å innskrenke mulighetene for å begjære boliger tvangssolgt på bakgrunn av mindre krav, kan ha noen negative sider. Det er viktig for kommuner, borettslag og andre fordringshavere med legalpant at skyldnerne betaler det de skal. Flertallet viser til at ved manglende inndrivelse vil det kunne føre til at kostnadene for andre øker, og at det kan være ulike årsaker til at skyldnerne ikke betaler. Flertallet viser til at mange strekker seg langt og betaler til tross for dårlig betalingsevne, og at det blant annet kan gå ut over dem hvis andre, som kanskje har bedre betalingsevne, ikke betaler sitt.

Flertallet viser videre til at det følger av inkassoloven § 8 at det er i strid med god inkassoskikk å bruke inkassometoder som utsetter noen for urimelig påtrykk, skade eller ulempe. I forarbeidene til inkassoloven er det blant annet angitt at

«fordringshaversiden ikke bør ta de sterkeste virkemidler i bruk så lenge det er grunn til å tro at de mer lempelige vil føre til samme resultat.»

Flertallet oppfatter at reglene gir anvisning på bruk av et forsvarlig skjønn i den enkelte saken før man går til alvorlige skritt, som å begjære tvangssalg av bolig.

Flertallet viser videre til forslag nr. 2 og mener at lovgiveren ikke bør forby offentlige virksomheter som kommuner og helsevesenet, å bruke inkassoforetak til å inndrive forfalte pengekrav. Det er opp til hver enkelt kommune å organisere sin virksomhet.

Flertallet mener at hensynet til virksomhetene taler mot dette forslaget. Flertallet viser videre til at det vil være av avgjørende betydning for dem å få inndrevet penger de har krav på, og at offentlige virksomheter – i likhet med private – kan ha behov for å sette bort inndrivningen for å konsentrere seg om sine kjerneoppgaver.

Flertallet mener videre at det ikke er grunnlag for å si at offentlige virksomheter som inndriver egne pengekrav, inndriver kravene på en mildere måte enn inkassoforetak, og viser i den forbindelsen til inkassolovens regler som beskytter skyldnerne, og at inkassoforetakene har bevilling fra Finanstilsynet og er under Finanstilsynets tilsyn.

Flertallet viser videre til forslag nr. 3 og til at Lånekassen står ansvarlig for forvaltningen av utdanningsstøtteordningene, og at det er Statens innkrevingssentral (SI) som står ansvarlig for innkreving av misligholdt studiegjeld og oppfølgingen av personer som har fått eget studielån oppsagt. Flertallet viser til at Lånekassen verken har ansvar for eller kapasitet til å drive innkreving av oppsagte lån, og at representantforslaget i praksis vil innebære at studielån i Lånekassen settes i bero, og med dette at det som følge av manglende sank-

sjonsmuligheter blir valgfritt for alle kunder å betale månedlige avdrag. Flertallet vil spesielt bemerke at forslaget også vil medføre at Lånekassens kunder får kontinuerlig økt gjeldsbyrde på grunn av rentene som fremdeles løper på studielånet. Flertallet mener at å fjerne praksisen med inkassokrav vil representere et brudd med de sentrale mekanismene som sørger for at låntakere som har reell mulighet til det, faktisk tilbakebetaler eget studielån til fellesskapet.

Flertallet mener det er viktig å fremheve at Lånekassen allerede har mekanismer som sørger for at den enkelte har god mulighet til å unngå å få eget studielån overført til SI. Flertallet viser også til at ved siden av en svært gunstig rentekurs sammenlignet med andre usikrede lån på markedet, har alle Lånekassens kunder rett til å utsette månedlige innbetaling 36 ganger, tilsvarende totalt 3 år, uten at det stilles krav til begrunnelse.

Flertallet viser også til at Lånekassen har ordninger for gjeldssletting, rentesletting og ytterligere betalingsutsettelse for personer som på grunn av arbeidsledighet, sykdom eller lignende, har varige betalingsproblemer. Flertallet viser videre til at det med lignende begrunnelse også er mulig å få slettet hele eller deler av eget studielån når studielånet er overført til SI.

Flertallet vil understreke at det er viktig at Lånekassen og SI har mekanismer som ivaretar dem som har særskilte utfordringer med å tilbakebetale eget studielån, samtidig som tilbakebetalingsreglene skaper reelle insentiver for at personer som har valgt å ta opp studielån faktisk betaler tilbake til fellesskapet. Flertallet mener dagens mekanismer for tilbakebetaling i Lånekassen balanserer hensynene til tilbakebetaling og til ivaretagelse og fleksibilitet av og for den enkelte, på en god måte.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, viser til forslag nr. 4 og til at Kongen i statsråd i 2020 vedtok forholdsvis store kutt i inkassosalærene, opptil 50 pst. Bakgrunnen for dette var at man så at arbeidet med en ny inkassolov og -forskrift ville ta tid, og at det var behov for å redusere inkassosalærene på et tidligere tidspunkt fordi salærene oversteg de faktiske inndrivingskostnadene. I tillegg har ikke inkassosatsen vært KPI-justert siden 1. januar 2017, og det vil si at inkassosalærene heller ikke har økt i tråd med prisstigningen.

Dette flertallet viser videre til at når det gjelder inkassoforetakenes økonomiske situasjon, så har de senere årene vist nedgang i antallet inkassoforetak, samtidig som mange foretak nå går med underskudd.

Dette flertallet mener på denne bakgrunn at det ikke er grunnlag for å si at skyldneren betaler mer enn nødvendige kostnader nå, og at det derfor på dette tidspunktet ikke er grunn til å redusere inkassosalærene.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre viser til at fordi man så at arbeidet med en ny inkassolov og -forskrift ville ta tid, og at det under koronapandemien var behov for å redusere inkassosalærene på et tidligere tidspunkt for å sikre husholdningers privatøkonomi, vedtok Kongen i statsråd i 2020 kutt i inkassosalærene. Da ble gebyrene for purringer og inkassovarsler redusert fra 70 til 35 kroner, og inkassosalærene for krav opp til 500 kroner ble redusert fra 350 til 175 kroner. Salærene for høyere krav ble også redusert, men ikke like mye prosentvis som for de lavere salærene.

Disse medlemmer viser til at inkassosalærene i det norske markedet lenge har vært, og fortsatt er, høye, sammenlignet med våre naboland. Disse medlemmer viser til at Forbrukerrådet har fremholdt at det høye salærnivået har bidratt til en kunstig høy etterspørsel etter inkassotjenester. Norske skyldnere betaler inntil 50 ganger mer enn finske skyldnere, og Norge har langt flere inkassosaker per innbygger enn hva som er tilfellet i Sverige.

Disse medlemmer mener i likhet med Forbrukerrådet at salærene på større inkassokrav bør reduseres så snart som mulig. Disse medlemmer viser til at dette kan gjøres uavhengig av det pågående arbeidet med ny inkassolov, og ser derfor ingen grunn til å vente med dette.

Disse medlemmer viser til at Forbrukerrådet allerede i 2020 i sitt høringsinnspill til høringen om nedsettelse av inndrivingskostnader (inkassogebyrer og -salærer mv.) uttalte at salærnivåene på større fordringer bør reduseres til et nivå som reflekterer de faktiske inndrivingskostnadene. I likhet med Forbrukerrådet ser disse medlemmer ingen tungtveiende grunner til at salærnivået for større fordringer ikke bør reduseres med 50 pst., på lik linje som for mindre fordringer og småkrav.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen så snart som mulig redusere salærene på større inkassokrav.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at økende priser på mat og strøm gjør at mange sliter med å betale regningene og inkassogjelden øker dramatisk. SIFO sin rapport «Dyrtid 4: Det er ikke over ennå. Husholdenes økonomiske trygghet i august 2023» viser at den økonomiske tryggheten er mye lavere enn før dyrtiden og at dette gjelder særlig for de som stilte svakest i utgangspunktet. Rapporten peker på at mange må stramme inn for å ha råd til mat. Ett av åtte hushold er matusikre, og 6 pst. har svært lav matsikkerhet. Betalingsproblemene er mer omfattende enn for ett år siden, og mange får ingen løsning når de hen-

vender seg til kreditor. Tidlig i mai offentliggjorde Redd Barna en undersøkelse som viser at 9 pst. av barnefamilier i Norge har tatt opp kreditt- eller forbrukslån for å dekke økte kostnader. Den samme undersøkelsen viste at 45 pst. av norske barnefamilier har kuttet ned på matinnkjøpet sitt på grunn av økte utgifter generelt.

Dette medlem viser til at fra november 2022 til januar 2023 økte antallet inkassosaker knyttet til billån og leasingavtaler med rett over 20 pst. sammenlignet med tilsvarende periode året før. Prisøkninger på flere områder i samfunnet og den generelle renteøkningen legger nå stort press på husholdningers økonomi. Det er et sykdomstegn når forbrukslån og antall inkassosaker øker så raskt i det norske samfunnet. Mange kan risikere å ende opp i en fattigdomsfelle når de i tillegg må betale dyre renter og gebyrer. I den andre enden kan banker og inkassoselskaper tjene stort.

Dette medlem viser til Finansmarkedsmeldingen 2023 (Meld. St. 18 (2022–2023)), hvor det fremheves at gjelden i norske husholdninger lenge har vokst raskere enn inntektene, og at dette er en risiko for finansiell ustabilitet for samfunnet som helhet. Det henvises her også til at «IMF og OECD peker på det samme i sine publikasjoner».

Dette medlem mener at denne situasjonen, med prognoser om flere renteøkninger i framtiden, gjør at det trengs reguleringer for å sikre at ikke økonomien, levestandarden og velferden til de husholdningene med lavest inntekt i samfunnet svekkes ytterligere.

Dette medlem peker på at i Norge er det skyldnere, ikke fordringshavere, som opprettholder inkassobransjen. Nordmenn betaler opptil 50 ganger mer i inkassosalærer enn folk i Sverige og Finland gjør. Inkassosalærene i Norge følger ikke den teknologiske utviklingen, noe som gjør at kostnadsnivået ikke er tilpasset de reelle kostnadene forbundet med inkasso.

Dette medlem viser til at fordi man så at arbeidet med en ny inkassolov og -forskrift ville ta tid, og at det under koronapandemien var behov for å redusere inkassosalærene på et tidligere tidspunkt for å sikre husholdningers privatøkonomi, vedtok Kongen i statsråd i 2020 kutt i inkassosalærene. Da ble gebyrene for purringer og inkassovarsler redusert fra 70 til 35 kroner, og inkassosalærene for krav opptil 500 kroner ble redusert fra 350 til 175 kroner. Salærene for høyere krav ble også redusert, men ikke like mye prosentvis som for de lavere salærene. Justis- og beredskapsdepartementet varslet allerede i 2020 at det er behov for ytterligere innskjerping i salærene. Dette medlem understreker at det ennå ikke er blitt presentert noe forslag til endringer fra Justis- og beredskapsdepartementet. Den nåværende inkassoloven ble til i 1988, og arbeidet med å oppdatere den til en ny lov startet for flere år siden. Departementet må raskt levere forslag til ny inkassolov i møte med et enormt kostnadspress som nå strømmer over i inkas-

sosaker og en stor gjeldsbyrde for flere og flere i den norske befolkningen.

Dette medlem viser til Dokument 8:215 S (2022–2023) Representantforslag om mer rettferdig inkasso og gjeld i dyrtid, fremmet av Andreas Sjalg Unneland, Kari Elisabeth Kaski og Kathy Lie, jf. Innst. 460 S (2022–2023) som tok opp en rekke forslag for å få kontroll over gjeldsveksten og kutte i kostnadene for folk.

Dette medlem vil i likhet med forslagsstillerne understreke at det offentlige bør være varsomme med å sende krav til inkasso. Kommuner og offentlige virksomheter bør kreve inn gjeld i egenregi fremfor å bruke kommersielle inkassobyråer.

Dette medlem viser i likhet med forslagsstillerne til at det offentlige bør ha svært høy terskel for å begjære en bolig tvangssolgt. Ifølge Aftenposten kom 5 700 av totalt 15 000 begjæringer om tvangssalg i fjor fra norske kommuner. I tillegg kommer krav fra kommunale foretak, som renovasjonsselskaper. I et eksempel Aftenposten har belyst, begjærte Arendal kommune boligen til en av sine innbyggere tvangssolgt på bakgrunn av en ubetalt regning på litt over 700 kroner. Dette er uproportjonalt.

Dette medlem viser til at Lånekassen i første halvår har overført 11 200 studielån til inkasso hos Statens innkrevingsentral. Det er en økning på 27 pst. sammenlignet med samme periode i fjor. Dette medlem viser til skriftlig spørsmål fra Andreas Sjalg Unneland, Dokument nr. 15:2846 (2022–2023), der representanten grunnet Lånekassens økte purringer og overføring til Statens innkrevingsentral, etterspurte utvidelse av betalingsutsettelse i likhet med tiltaket som ble innført under pandemien.

Dette medlem vil igjen oppfordre regjeringen til å utvide antall betalingsutsettelse. Lånekassen bør være mer tilbakeholden med å sende krav til inkasso.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå eksisterende aktuelle forskrifter og gjøre endringer som vil forby salg av fordringer for usikret gjeld som er gitt etter en forenklet kredittvurdering, i tråd med intensjonen i flertallsvedtaket fra Innst. 373 S (2021–2022).»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til ny inkassolov innen statsbudsjettet for 2025.»

«Stortinget ber regjeringen i forslaget til den nye inkassoloven om å sette salærnivåene på alle inkassokrav så lavt at de ikke dekker innkrevingskostnadene fullt ut.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at låntaker får forkjøpsrett til fordringen på samme vilkår som långiveren er villig til å selge for til tredjepart.»

«Stortinget ber regjeringen legge frem et forslag om innføring av rentetak i Norge i løpet av 2024.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte med et forslag om å begrense bruken av eksterne inkassatorer ved innkreving av usikret gjeld.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at Lånekassen øker antall betalingsutsettelse og blir mer restriktiv med å sende nye krav til inkasso.»

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å forby bruk av eksterne, kommersielle inkassoselskaper for offentlige virksomheter.»

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag som innskrenker mulighetene for å kreve boliger tvangssolgt på bakgrunn av mindre inkassokrav.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen så snart som mulig redusere salærene på større inkassokrav.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen gjennomgå eksisterende aktuelle forskrifter og gjøre endringer som vil forby salg av fordringer for usikret gjeld som er gitt etter en forenklet kredittvurdering, i tråd med intensjonen i flertallsvedtaket fra Innst. 373 S (2021–2022).

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen fremme forslag til ny inkassolov innen statsbudsjettet for 2025.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen i forslaget til den nye inkassoloven om å sette salærnivåene på alle inkassokrav så lavt at de ikke dekker innkrevingskostnadene fullt ut.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at låntaker får forkjøpsrett til fordringen på samme vilkår som långiveren er villig til å selge for til tredjepart.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen legge frem et forslag om innføring av rentetak i Norge i løpet av 2024.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte med et forslag om å begrense bruken av eksterne inkassatorer ved innkreving av usikret gjeld.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen sørge for at Lånekassen øker antall betalingsutsettelse og blir mer restriktiv med å sende nye krav til inkasso.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å forby bruk av eksterne, kommersielle inkassoselskaper for offentlige virksomheter.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen legge frem forslag som innskrenker mulighetene for å kreve boliger tvangssolgt på bakgrunn av mindre inkassokrav.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:5 S (2023–2024) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tobias Drevland Lund, Marie Sneve Martinussen og Mímir Kristjánsson om å stanse urettferdig gjeldsinnkreving fra det offentlige – vedtas ikke.

Oslo, i justiskomiteen, den 21. november 2023

Per-Willy Amundsen

leder

Ingunn Foss

ordfører

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Justis- og beredskapsministeren

Stortinget - Justiskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
23/4429 - SCH

Dato
27.10.2023

Dokument 8:5 S (2023-2024) - Representantforslag om å stanse urettferdig gjeldsinnkreving fra det offentlige

Jeg viser til brev 6. oktober 2023, der jeg er bedt om å gi en uttalelse til Dokument 8:5 S (2023–2024) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tobias Drevland Lund, Marie Sneve Martinussen og Mímir Kristjánsson om å stanse urettferdig gjeldsinnkreving fra det offentlige. Forslag nr. 3 hører under Kunnskapsdepartementets ansvarsområde og kommenteres derfor etter innspill fra dette departementet.

Først vil jeg si at jeg deler bekymringen om at mange nå er i økonomiske vanskeligheter og strever med å betale regningene sine. Jeg er også enig i at det er god grunn til å se på regelverket for inndrivning av forfalte pengekrav. Departementet arbeider både med en ny inkassolov, endringer i tvangsfullbyrdelsesloven og regler om rekonstruksjon/gjeldsforhandling. For ordens skyld må jeg likevel presisere at dette er større lovarbeider som ikke har noen direkte sammenheng med de særlige økonomiske vanskelighetene mange opplever nå pga. renteøkninger og prisstigning.

Forslag nr. 1: «Stortinget ber regjeringen legge frem forslag som innskrenker mulighetene for å kreve boliger tvangs solgt på bakgrunn av mindre krav.»

Den siste tiden har det i flere deler av landet vært en større økning i antallet begjæringer om tvangssalg av bolig. Selv om man finner en løsning i de aller fleste sakene, slik at skyldneren får beholde boligen, vil en tvangssalgspesess normalt være både en følelsesmessig og økonomisk belastning for den det gjelder.

Å innskrenke mulighetene for å begjære boliger tvangs solgt på bakgrunn av mindre krav, kan ha noen negative sider. Det er viktig for kommuner, borettslag og andre fordringshavere med legalpant at skyldnerne betaler det de skal. Hvis de ikke får inndrevet kravene sine, vil det kunne føre til at kostnadene for andre øker. Videre kan

det være ulike årsaker til at skyldnerne ikke betaler. Det kan kort sagt både gjelde manglende betalingsevne og manglende betalingsvilje. Samtidig er det mange som strekker seg langt og betaler til tross for dårlig betalingsevne, og det kan blant annet gå ut over dem hvis andre, som kanskje har bedre betalingsevne, ikke betaler sitt.

Det følger av inkassoloven § 8 at det er i strid med god inkassoskikk å bruke inkassometoder som utsetter noen for urimelig påtrykk, skade eller ulempe. I forarbeidene til inkassoloven er det blant annet angitt at «fordringshaversiden ikke bør ta de sterkeste virkemidler i bruk så lenge det er grunn til å tro at de mer lempelige vil føre til samme resultat». Slik jeg oppfatter det, gir reglene anvisning på bruk av et forsvarlig skjønn i den enkelte saken før man går til alvorlige skritt som å begjære tvangssalg av bolig.

Selv om jeg er skeptisk til å innskrenke mulighetene for å begjære boliger tvangssolgt på bakgrunn av mindre krav, vurderer departementet tiltak som kan forbygge unødvendige begjæringer. Denne problemstillingen er det naturlig å vurdere i arbeidet med inkassoregelverket.

Forslag nr. 2: «Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om å forby bruk av eksterne, kommersielle inkassoselskaper for offentlige virksomheter.»

Slik jeg ser det, bør ikke lovgiveren forby offentlige virksomheter som kommuner og helsevesenet å bruke inkassoforetak til å inndrive forfalte pengekrav. Det er opp til hver enkelt kommune å organisere sin virksomhet.

For det første taler hensynet til virksomhetene for dette. Jeg viser i den forbindelsen både til at det er av avgjørende betydning for dem å få inndrevet penger de har krav på, og at offentlige virksomheter – i likhet med private – kan ha behov for å sette bort inndrivningen for å konsentrere seg om sine kjerneoppgaver.

For det andre har jeg ikke grunnlag for å si at offentlige virksomheter som inndriver egne pengekrav, inndriver kravene på en mildere måte enn inkassoforetak. Jeg viser i den forbindelsen til inkassolovens regler som beskytter skyldnerne, og at inkassoforetakene har bevilling fra Finanstilsynet og er under Finanstilsynets tilsyn. Dersom forbrukere mener at inkassoregelverket er brutt i deres sak, kan de klage til Finansklagenemnda Inkasso. Fordringshaverne har også mulighet til å be inkassoforetakene som inndriver deres krav, om å ta særlige hensyn til skyldnerne. Når det er sagt, er det likevel en ulempe for skyldneren at denne kan måtte betale høyere kostnader etter inkassoforskriften når inkassoforetakene inndriver kravet, enn når fordringshaveren inndriver kravet selv.

Forslag nr. 3: «Stortinget ber regjeringen sørge for at Lånekassen midlertidig stanser oversendelse av nye krav til inkasso.»

Forsknings- og høyere utdanningsministeren har følgende uttalelse til dette spørsmålet:

«Regjeringen er opptatt av trygge økonomiske rammebetingelser for den enkelte. Jeg deler bekymringen som representantene fremhever i sitt representantforslag. Å få eget studielån overført til Statens innkrevingsentral (SI) har flere uheldige konsekvenser, slik som begrensninger på fremtidige kredittvurderinger for den enkelte. I lys av formuleringene som er brukt i representantforslaget, hvor det bes om at *Lånekassen skal stanse oversendelse av nye inkassokrav*, er det viktig å skille mellom hvilket ansvar Lånekassen har, og hvilket som ligger hos SI.

Mens Lånekassen står ansvarlig for forvaltningen av utdanningsstøtteordningene, er det SI som står ansvarlig for innkreving av misligholdt studiegjeld og oppfølgingen av personer som har fått eget studielån oppsagt. Siden Lånekassen verken har ansvar for eller kapasitet til å drive innkreving av oppsagte lån, vil representantforslaget i praksis innebære at studielån i Lånekassen settes i bero, og med dette, at det som følge av manglende sanksjonsmuligheter blir valgfritt for alle å betale månedlige avdrag. Forslaget vil også medføre at Lånekassens kunder får kontinuerlig økt gjeldsbyrde på grunn av rentene som fremdeles løper på studielånet. Å fjerne praksisen med inkassokrav vil representere et brudd med de sentrale mekanismene som sørger for at låntakere som har reell mulighet til det, faktisk tilbakebetaler eget studielån til felleskapet.

Det er viktig å fremheve at Lånekassen allerede har mekanismer som sørger for at den enkelte har god mulighet til å unngå å få eget studielån overført til SI. Ved siden av en svært gunstig rentekurs sammenlignet med andre usikrede lån på markedet, har alle Lånekassens kunder rett til å utsette månedlige innbetaling 36 ganger, tilsvarende totalt 3 år, uten at det stilles krav til begrunnelse. I vurderingene av dette antallet betalingsutsettelse er hensynet til fleksibilitet for den enkelte låntaker vektet opp mot risikoen knyttet til økt gjeldsbyrde som følge av rentene som løper når betalinger utsettes.

Lånekassen har også ordninger for gjeldssletting, rentesletting og ytterligere betalingsutsettelse for personer som på grunn av arbeidsledighet, sykdom eller lignende, har varige betalingsproblemer. Det er også mulig med lignende begrunnelse å få slettet hele eller deler av eget studielån når studielånet er overført til SI. Disse ordningene ivaretar dem med de største betalingsutfordringene, men stiller også tydelige krav til personer som har realistisk mulighet til å betjene studielånet.

At antallet som får lånet sitt overført til SI, har økt siden 2022, er bekymringsfullt. Samtidig er det ikke overraskende at vi etter covid-19-pandemien ser en økning i betalingsproblemer sammenlignet med 2022. Pandemien representerte en ekstraordinær omstendighet, hvor mange plutselig stod uten arbeid, og med dette, mulighet til å betjene eget studielån. Derfor ble det under pandemien innført en midlertidig særordning med ubegrenset antall betalingsutsettelse, uten at kvoten på 36 betalingsutsettelse ble berørt. Ordningen sikret låntakere fleksibilitet i en svært ustabil periode, men medførte også noe høyere gjeldsbyrde for dem som benyttet utsettelsene, siden studielån bare er rentefritt i perioden man studerer. Denne ordningen ble ikke videreført etter årsskiftet 2022-2023, noe som medførte at muligheten for å utsette månedlige betalinger igjen ble begrenset til den fastsatte kvoten. At ordningen med ubegrenset antall betalingsutsettelse ikke ble videreført, innebærer at det igjen stilles

krav til at Lånekassens kunder betaler tilbake egne studielån innenfor de fastsatte rammene som var før pandemien. Selv om det er høy rentekurs og prisvekst i samfunnet i dag, er arbeidsledigheten svært lav, slik at de fleste har en stabil inntekt som gir forutsetninger til å betale tilbake egen studiegjeld til felleskapet. Jeg mener derfor det er viktig at Lånekassen ikke gir for stort rom for betalingsutsettelse, siden dette gir økt gjeldsbyrde med påfølgende risiko for mislighold.

Oppsummert er det viktig at Lånekassen og SI har mekanismer som ivaretar dem som har særskilte utfordringer med å tilbakebetale eget studielån. Samtidig må tilbakebetalingsreglene skape reelle insentiver for at personer som har valgt å ta opp studielån faktisk betaler tilbake til felleskapet. Jeg mener dagens mekanismer for tilbakebetaling i Lånekassen balanserer hensynene til tilbakebetaling, og til ivaretagelse og fleksibilitet, av og for den enkelte, på en god måte.»

Forslag nr. 4: «Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å kutte inkassosalærene frem til forslaget om ny inkassolov foreligger.»

Det følger av inkassoloven § 17 første ledd første punktum at skyldneren plikter å erstatte fordringshaverens nødvendige kostnader ved utenrettslig inndrivning av forfalte pengekrav, og det er gitt nærmere regler om kostnadsdekningen i inkassoforskriften, blant annet maksimalsatser, som gjerne kalles inkassosalærer.

Kongen i statsråd vedtok i 2020 forholdsvis store kutt i inkassosalærene, opptil 50 %. Bakgrunnen for dette var at man så at arbeidet med en ny inkassolov og -forskrift ville ta tid og det var behov for å redusere inkassosalærene på et tidligere tidspunkt fordi salærene oversteg de faktiske inndrivingskostnadene. I tillegg har ikke inkassosatsen vært KPI-justert siden 1. januar 2017, og det vil si at inkassosalærene heller ikke har økt i tråd med prisstigningen.

Når det gjelder inkassoforetakenes økonomiske situasjon, kan jeg opplyse om at det i de senere årene har vært en nedgang i antallet inkassoforetak, samtidig som mange foretak nå går med underskudd. Ifølge tall fra Finanstilsynet var det 90 foretak som hadde fremmedinkassobevilling ved utgangen av 2020, og 74 ved utgangen av første halvår 2023. 28 av foretakene hadde negativt driftsresultat ved utgangen av første halvår 2023.

På denne bakgrunnen har jeg ikke grunnlag for å si at skyldneren betaler mer enn nødvendige kostnader nå, og jeg kan derfor ikke se at det på dette tidspunktet er grunn til å redusere inkassosalærene.

Med hilsen

Emilie Mehl

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur

